Riksföreningen för anestesi och intensivvård bildades 1962 och är en professionell anslutning av sjuksköterskor med specialistutbildning inom anestesi och intensivvård samt närliggande verksamhetsområden. Riksföreningens mål är att främja forskning, utveckling och utbildning inom våra specialistområden.
Föreningen har ca 3000 medlemmar.

Socialdepartementet
Martin Jeppsson

Stockholm 2011-02-25

Remiss S2010/7337/HS
Dnr 12/21/10

Betänkande KOMPETENS OCH ANSVAR
SOU 2010:65

Riksföreningen för anestesi och intensivvård överlämnar härmed följande synpunkter på remissen.

Riksföreningen för anestesi och intensivvård

- anser att inom anestesi och intensivvård krävs det 100 % specialistutbildade sjuksköterskor för att vården ska vara säker för patienten. Endast en sjuksköterska med specialistutbildning innehar kompetens att självständigt bedöma, planera och åtgärda patienters komplexa omvårdnadsbehov inom högteknologisk vård
- tillstyrker utredarens förslag att det även i framtiden bör finnas en skyddad specialistbeteckning för specialistsjuksköterskor som motsvarar den inriktning inom vilken de fått sin specialisering. Riksföreningen anser att anestesi och intensivvård är två olika kompetensområden och kräver separata utbildningar/inriktningar även i framtiden
- tillstyrker utredarens förslag att ge Högskoleverket i uppdrag att i samarbete med Socialstyrelsen och i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting utreda och föreslå former för bättre samverkan mellan hälso- och sjukvården och de lärosäten som utfärdar specialistsjuksköterskeexamen på nationell, regional och lokal nivå
- tillstyrker att det i uppdraget ska ingå att hitta former för vården att inventera och beskriva sitt behov av specialistsjuksköterskor
- föreslår att Social- och Utbildningsdepartementet omgående tillsätter en nationell arbetsgrupp där bland andra Svensk sjuksköterskeförening med sektioner finns representerad. Arbetsgruppen ges uppdraget att ta fram ett förslag på en ny specialistutbildningsmodell för sjuksköterskor.

Riksföreningen för anestesi och intensivvård har i sitt remissvar valt att fokusera på kompetens och patientsäkerhet i vården.

Patientsäkerhet är överordnad i frågan om behovet av kompetens
I den nya Patientsäkerhetslagen (SFS 2010:659), som trädde i kraft den 1 januari 2011, framgår att vårdgivaren har en skyldighet att se till att de som arbetar i verksamheten har rätt kompetens för sina arbetsuppgifter. I utredningen nämns att patientsäkerhet är överordnad i frågan om vårdens kvalité och därför ställer vi oss frågande till utredningens otydliga budskap angående behovet av specialistutbildade sjuksköterskor i vården.

Utredaren hävdar att ett krav på att en viss andel av sjuksköterskor på en vårdenhet ska vara specialistutbildade skulle innebära en särlösning som inte är förenligt med regelverket i övrigt. Detta resonemang bortser från att internationell forskning visar på ett direkt samband mellan sjuksköterskors kompetens och patientens möjlighet till överlevnad och välbefinnande.

Riksföreningen anser att inom anestesi och intensivvård krävs det 100 % specialistutbildade sjuksköterskor för att vården ska vara säker för patienten. Endast en sjuksköterska med specialistutbildning innehar kompetens att självständigt bedöma, planera och åtgärda patienters komplexa omvårdnadsbehov inom högteknologisk vård. Det finns ingen nationell reglering om att ett visst antal sjuksköterskor måste vara specialistutbildade inom ett verksamhetsområde, vilket är anmärkningsvärt i sig. Arbetsgivare framför kritik på att grundutbildade sjuksköterskor har för låg kunskap och anställer ändå sjuksköterskor med enbart grundutbildning inom intensivvård, något som inte är förenligt med säker vård. Arbetsgivaren är ansvarig för tillgänglig kompetens för patienterna men tolkning av rätt kompetens varierar i landet. Riksföreningen understryker att Socialstyrelsen skall utöva tillsyn av kompetenskrav för verksamheterna för att garantera god, säker och jämlik vård.

Brist på intensivvårdssjuksköterskor är akut redan i dag
År 1995 hade Sverige cirka 65 % specialistutbildade sjuksköterskor. Enligt Socialstyrelsens rapport NPS 2010, hade antalet specialistutbildade sjuksköterskor sjunkit till 50 % redan år 2007. Samtidigt nämns det att försörjningen kommer att vara bra med bibehållen utbildningskapacitet. Denna prognos ställer vi oss tveksamma till då det finns dålig, nästan obefintlig, statistik om andelen specialistsjuksköterskor i landet, genomsnittlig ålder, samt pensionsavgångar. Medelålder för medlemmarna i Riksföreningen för anestesi och intensivvård är hög, över 40 år. Redan nu är det svårt att tillgodose anställningsbehovet av specialistutbildade sjuksköterskor inom intensivvård och vi ser att det kommer att bli en akut brist inom några år. Det kommer också att vara en brist på anestesisjuksköterskor inom de närmaste åren på grund av hög medelålder och pensionsavgångar.

I takt med medicinska landvinningar har patienter som idag vårdas inom sluten hälso- och sjukvård ett mer komplext vårdbehov än tidigare och regionala utredningar visar att behovet av högteknologisk vård kommer att öka i framtiden. Andelen intensivvårdsplatser av sjukhusens totala vårdplatsutbud beräknas alltså bli högre.

Riksföreningen anser därför att antalet utbildningsplatser för specialistutbildning inom anestesi och intensivvård bör utökas. Detta under förutsättning att lönebilden ses över efter avslutad utbildning och kopplas till arbetsuppgifterna och till tydligt patientansvar.

Specialistsjuksköterskan kan inte bedriva evidensbaserad vård med endast yrkesexamen
För att åstadkomma en kunskapsbaserad, ändamålsenlig, säker, patientfokuserad, effektiv, jämlik hälso- och sjukvård i rätt tid (SOSFS 2005:12) måste sjuksköterskors framtida specialistutbildning leda till både en generell examen i form av en magister eller masterexamen inom huvudområdet omvårdnad samt en yrkesexamen med inriktning. Dessa båda examina kan därför inte ses som två spår utan de är varandras förutsättningar. Båda examina måste vara i symbios med varandra med hänsyn till vårdens krav idag och i framtiden.

Riksföreningen för anestesi och intensivvård tillstyrker utredarens förslag att det även i framtiden bör finnas en skyddad specialistbeteckning för specialistsjuksköterskor som knyts till den inriktning inom vilken de fått sin specialisering. Riksföreningen anser att anestesi och intensivvård är två olika kunskapsområden som kräver separata utbildningar/inriktningar även i framtiden.

Kvalitén i specialistutbildningarna måste säkerställas och bevakas
Riksföreningen anser också att förutom samverkansorgan på lokal och regional nivå måste ett nationellt samverkansorgan upprättas för att fastställa nationella kompetenskrav och behov av specialistutbildade sjuksköterskor. Genom lärosätenas tolkningsrätt av examensmål och innehåll samt krav på särskild behörighet finns i dag stora olikheter i specialistutbildningen. Avnämare har heller ingen rätt att påverka lärosätenas utbud av utbildning oavsett vårdens behov. För att möjliggöra en nationell/internationell jämförelse, åstadkomma en nationell kunskapskontroll, i form av nationell klinisk slutexamination och säkra en nationell dimensionering av specialistutbildade sjuksköterskor anser Riksföreningen att det ska finnas ett nationellt samverkansorgan. Samverkansorganet bör fastställa nationella kompetenskrav, utifrån underlag från Svensk sjuksköterskeförening och dess sektioner.

Riksföreningen för anestesi och intensivvård tillstyrker utredarens förslag att ge Högskoleverket i uppdrag att i samarbete med Socialstyrelsen och i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting utreda och föreslå former för bättre samverkan mellan hälso- och sjukvården och de lärosäten som utfärdar specialistsjuksköterskeexamen. Utredaren anser att uppdraget bör inriktas på att hitta långsiktiga lösningar för samverkan på såväl nationell, regional som lokal nivå. Det är nödvändigt att analysera och beräkna utbildningsbehovet i ett samhällsperspektiv 10 år framåt eller mer med hänsyn till stora pensionsavgångar och ökad befolkning.

Behovet av ett samarbetsorgan på nationell nivå är brådskande. Eftersom två år av utredningstiden redan passerat samt det faktum att statistiken talar för en kritisk brist på specialistutbildade sjuksköterskor föreslår Riksföreningen för anestesi och intensivvård att Social- och Utbildningsdepartementet omgående tillsätter en nationell arbetsgrupp där bland annat Svensk sjuksköterskeförening med sektioner finns representerad. Arbetsgruppen ges uppdraget att ta fram ett förslag på en ny specialistutbildningsmodell för sjuksköterskor.

Oili Dahl

Oili Dahl
Ordförande
Riksföreningen för anestesi och intensivvård